

Kolmas rahvusvaheline teoreetilise, matemaatilise ja rakendusliku lingvistika olümpiaad

Madalmaad, Leiden, 8.-12.august 2005 a.

Individuaalarvestuse ülesanded

Ülesannete lahenduse vormistusreeglid

1. Lahendage iga ülesanne eraldi lehel (lehtedel) ülesannet ümber kirjutamata; kirjutage lahendatava ülesande number, oma töö number ja nimi igale ülesande lahenduse lehele eraldi. Ainult sel juhul on Teie tulemuste täpne arvestus garanteeritud.

2. Põhjendage oma vastust. Täiesti korrektseid, kuid põhjenduseeta vastuseid hinnatakse madalalt.

Ülesanne N^o1 (20 palli)

Antud on tsotsilikeelsed¹ fraasid (San Lorenzo Zinacantáni dialektis) ja nende eestikeelsed vasted:

1. 'Oy 'ox 'ixim ta ana nax.	Sul oli täna kodus maisi.
2. Bu 'oy 'ox li Romin e 'ok'ob?	Kus on Domingo homme?
3. Ch'abal 'ox chenek' ta jp'in po'ot.	Minu potis ei ole varsti ube.
4. Mi 'oy 'ox k'in ta Jobel 'ok'ob?	Kas homme on San-Christobalis pidu?
5. 'Oy chan-vun ta batz'i k'op ta Jobel.	San-Christobalis on olemas tsotsili keele kool.
6. Mi 'oy sbatz'i chi'il li Xun e?	Kas Juanil on tõeline sõber?
7. Muk' bu li Xunka e.	Juanat ei ole kusagil.
8. 'Oy 'ox jlekil na po'ot.	Mul on varsti hea maja.
9. Mi 'oy 'ox chan-vun ta Jobel junabi?	Kas aasta tagasi oli kool San-Christobalis?
10. Mi 'oy 'ixim ta p'in lavie?	Kas täna on potis maisi?
11. Ch'abal schenek' lavie.	Täna tal ei ole ube.
12. 'Oy 'ox lekil vob ta k'in lavie.	Täna on peol hea muusika (tul.)
13. K'usi 'oy 'ox ta achan-vun volje?	Mis sul eile koolis oli?
14. Bu 'oy 'ox k'op nax?	Kus täna vestlus toimus?
15. Ch'abal 'ox schi'il li Romin e junabi.	Aasta tagasi ei olnud Domingol sõpra.

Küsimus 1. Tõlkige eesti keelde:

16. Ch'abal alekil 'ixim.
17. Mi 'oy 'ox vob ta k'in?
18. K'usi 'oy 'ox ta Mexico lavie?
19. 'Oy 'ox k'op ta batz'i k'op ta jna volje.

Kui arvate, et mõnel lausel on mitu tõlkevarianti, märkige need üles.

Küsimus 2. Tõlkige tsotsili keelde:

20. Kus täna pidu toimub?
21. Täna ei olnud potis midagi.
22. Sul on päris maja.
23. Kas Juana on homme San-Christobalis?
24. Varsti tal ei ole potti.

Märkused. x – kaashäälik, meenutab eesti š, j – kaashäälik, meenutab eesti häälikut /h sõna sees; p', t', tz', ch', k', ' – tsotsili keele omapärsed kaashäälikud.

¹ Tsotsili keel kuulub maaja keelkonda. Seda räägib üle 100 000 inimese Mehhikos.

Ülesanne №2 (20 palli)

Antud on langokeelsed² sõnad ja fraasid ning nende eestikeelsed vasted segases järjekorras: dyè òt, dyè tyèn, gìn, gìn wìc, níg, níg wàŋ, òt cèm, wìc òt silmamuna, tera, katus, rõivas, põrand, restoran, jalalaba, kübar

Küsimus 1. Leidke õiged vasted.

Küsimus 2. Tõlkige eesti keelde: cèm, dyè.

Küsimus 3. Tõlkige lango keelde: aken.

Märkused. ɲ, ŋ – lango keele omapärsed kaashäälikud; ɔ, ε – lango keele omapärsed täishäälikud. Sümbolid « ´ » ja « ` » tähistavad nn toone (kõrgem või madalam hääletoon silpide hääldamisel).

Ülesanne №3 (20 palli)

Antud on mansi³ arvsõnad (ladina transkriptsioonis):

8	ńollow
15	atxujplow
49	atlow nopəl ontəllow
50	atlow
99	ontəlsāt ontəllow
555	xōtsātn xōtlow nopəl at
900	ontəllowsāt
918	ontəllowsāt ńollowxujplow

Küsimus 1. Leidke mansi arvsõnade tähendused:

atsātn at
ńolsāt nopəl xōt
ontəllowsātn ontəllowxujplow

Küsimus 2. Kirjutage mansi keeles arvsõnad: 58, 80, 716.

Märkused. ń – mansi keele omapärane kaashäälik, ə – mansi keele omapärane täishäälik. Kriipsuke tähe kohal näitab, et täishäälik on pikk.

² Lango keel kuulub idasudaani keelkonna niiluse rühma. Seda räägib üle 900 000 inimese Ugandas.

³ Mansi keel kuulub soome-ugri keelkonna obi-ugri rühma. Seda räägib ligikaudu 3000 inimest Lääne-Siberis (Handi-Mansi autonoomses ringkonnas ja Venemaa Sverdlovi oblastis).

Ülesanne №4 (20 palli)

Ksenija Giljarovale

Antud on fraasid joruba⁴ keeles (foneetilises transkriptsioonis) ning nende tähttähelised eestikeelsed vasted:

1. [aɟɔ ɔkɔ] mehe koer
2. [ìlɛ́ ɛlu] välismaalase linn
3. [igi ìyá] ema puu
4. [ɔka àɟɛ́] nõia mees
5. [ìfó owó] raha armastus (*see tähendab* rahakirg)
6. [ɛ̀bó orí] pea läheduses (*see tähendab* pea kõrval)
7. [ìyá alé] maja ema (*see tähendab* perenaine, vanem naine)
8. [àɟɛ́ ɛ̀lú] linna nõid (*see tähendab* linnanõid)
9. [àké egi] puu kirves (*see tähendab* puukirves)
10. [owó olé] maja raha (*see tähendab* majatasu)
11. [ìlú ùfɛ́] armastuse linn
12. [orá aɟá] koera pea
13. [igɔ ɔkɔ] mehe puu

Küsimus 1. Tõlkige eesti keelde:

14. [owá àké]
15. [ɛ̀bá àlú]
16. [ɔkɔ ɔ̀yá]
17. [aɟɛ́ ɛlu]

Küsimus 2. Tõlkige joruba keelde:

18. puu pea (*see tähendab* puu latv)
19. nõia linn
20. armastuse maja (müütiline esimeste inimeste loomise paik)
21. mehe kirves

Märkused. ɟ ja y – joruba keele omapärased kaashäälikud, ɛ ɪ ɔ – joruba keele omapärased täishäälikud (meenutavad vastavalt e ja o). Sümbolid «´» ja «`» tähistavad nn toone (kõrgem või madalam hääletoon silpide hääldamisel).

⁴ Joruba keel kuulub niigeri-kongo keelkonna kva rühma. Seda räägib üle 20 miljoni inimese Nigerias.

Ülesanne №5 (20 palli)

Leedu⁵ keeles võib rõhk nimisõnade käände ja arvu muutmisel oma kohta vahetada, s.o erinevates sõnavormides langeb rõhk erinevatele silpidele. Rõhu kohavahetuse skeemi nimetatakse nimisõna aktsendiparadigmaks.

Leedu keeles on olemas kahte tüüpi silbid. Juhul, kui rõhk langeb esimest tüüpi silbile, on selle silbi intonatsioon langev, ja seda tähistatakse «´» sümboliga, näiteks: *íe, ó, ál*. Kui rõhk langeb teist tüüpi silbile, on selle silbi intonatsioon tõusev, ja seda tähistatakse «~» sümboliga, näiteks: *añ, ð, iě*.

Ühe juure või lõpu piires jääb silbi tüüp kogu aeg samaks. Näiteks, rõhulisel juurel *liep* on alati langev intonatsioon, aga mitmuse nimetava lõpul *os* on tõusev intonatsioon.

Allpool on toodud näidised, mis illustreerivad nelja peamist nimisõna aktsendiparadigmat leedu keeles (kaasaegses keeles näevad nad välja pisut erinevalt, kuid ülesande lahendamiseks ei ole see oluline).

Paradigma	1	2	3	4
Näidis	pärn	käsi	pea	talv
Ains. Nim.	<i>liepo</i>	<i>rankó</i>	<i>galvó</i>	<i>žiemó</i>
Ains. Om.	<i>liepos</i>	<i>rañkos</i>	<i>galvõs</i>	<i>žiemõs</i>
Mitm. Nim.	<i>liepos</i>	<i>rañkos</i>	<i>gálvos</i>	<i>žiẽmos</i>
Mitm. Akk.	<i>liepaNs</i>	<i>rankáNs</i>	<i>gálvaNs</i>	<i>žiemáNs</i>

19. sajandi lõpus uuris Šveitsi lingvist Ferdinand de Saussure leedu nimisõnade aktsendiparadigmasid ja jõudis järeldusele, et leedu keeles oli varases arengustaadiumis aktsendiparadigmasid mitte neli, vaid ainult kaks. Hiljem vahetas rõhk teatud juhtudel oma kohta sõnas mingi reegli järgi (mida nüüd tuntakse Saussure seaduse nime all), ja iga paradigma lagunes kaheks.

Küsimus 1. Tuvastage, millised aktsendiparadigmad kuulusid enne ühte.

Küsimus 2. Tuvastage, kuidas kaks algset aktsendiparadigmat välja nägid.

Küsimus 3. Formuleerige de Saussure seadus.

Märkused. *ž* – leedu keele omapärane kaashäälik, *N* tähendab, et sellele eelnev täishäälik hääldetakse teisiti (ninahäälikuna).

Edu Teile!

Ülesannete autorid: Boris Iomdin (№1), Ksenija Giljarova (№2), Ivan Deržanski (№№3, 4), Aleksandr Lubotskij (№5).

Ülesannete toimetus: Aleksandr Berditševski, Dmitrij Gerasimov, Ksenija Giljarova (vast. toim.), Stanislav Gurevitš, Ivan Deržanski, Boris Iomdin, Leonid Kulikov, Aleksandr Letutšij, Aleksandr Lubotski, Elena Muravenko, Marija Rubinštein.

Eesti keelde tõlkis: Svetlana Bogomolova, Mati Pentus.

⁵ *Leedu* keel kuulub indoeuroopa keelkonna balti rühma. Seda räägib ligikaudu 3 miljonit inimest Leedus ja teistes riikides.